

* קצורי * באורי * לקוטי *

האלשיך הק' פ' פינחס

לְכֹן אֲמַר הֲנִי נִתֵּן לוֹ אֶת בְּרִיתִי שְׁלוֹם:

אמרו רבותינו ז"ל כי שלום זה הוא חיים נצחיים, כד"א בריתי היתה אתו החיים והשלום.

(א) והנה ראוי לשים לב למה יקרא לחיים, שלום? ואיך הוא מתייחס אל פעולתו?

אך הוא, כי הוא יתברך פרע לו מדה כנגד מדה. אתה שמת שלום בין ישראל לאביהם שבשמים והחית את כל ישראל. לכן הנני נותן לך מתנה, והיא את בריתי שלום, שיהיו לך חיים של שלום:

ולבא אל הענין נזכיר מאמרם ז"ל מכואר אצלנו במקום אחר. והוא במדרש על פסוק כל הנשמה תהלל יה. וז"ל: נפשו של אדם עולה ויורדת תמיד ומבקשת לצאת ממנו, אלא שרואה את הקדוש ברוך הוא שכל הארץ מלא כבודו וחזרת לאחוריה כו'. וקיצור ענין המפורש אצלנו שם, הוא, כי למה שאין דבר שלא ישתוקק לשוב אל שורשו אשר נפרד ממנו. ומה גם עתה הנפש אשר חוצבה מתחת כסא הכבוד, ותתענג בדשן בהיכלי מלכו של עולם. והיא ניתנה תוך חלאת טינוף חומר עכור. הלא תקוין בו ולילה ויומם, לא תמיש מהתאוות תאוות צאת מתוך הפכת איכותה, לשוב אל האלקים אשר נתנה, כי הן הוא מושג דרכה. וזה מאמרם ז"ל כי היא עולה ויורדת ומבקשת לצאת וכו'. והוא, כי במחשבתה עולה ומהרהרת במה שלמעלה, מקום שממנו חוצבה, יורדת במחשבתה מהרהרת בירידתה אשר היא ניתנה בבור טיט היון הלו. ועל כן מבקשת לצאת לעלות אל שורשה, וזה בכל נשימה ונשימה כמפורש שם במאמר. אלא שרואה את הקדוש ברוך הוא שמלא כל הארץ כבודו, וחזרתה. והוא שאומרת דיו לעבד להיות כרבו. וקל וחומר, אם הוא יתברך שאין קצה לקדושתו, על הארץ הכעורה כבודו. מה גם עתה אנכי, כי מה אני בערכו יתברך. ועל כן מתנחמת וסובלת.

והוא מאמרנו פרשת בחקתי על פסוק ונתתי משכני בתוכם ולא תגעל נפשי אתכם.

(ב) כי הלא כמו זר נחשב ענין מאמר הכתוב הלוה. כי הלא אחר כל היעודים הטובים והעצומים הנאמרים באמת מראש הפרשה. באומרו ונתתי גשמיכם בעתם וכו', ונתתי שלום בארץ כו', ופניתי אליכם והפריתי אתכם וכו', ונתתי משכני בתוכם, שהוא תכלית הדבקות והחבה. האם היה עולה על לב שתגעל נפשו יתברך בנו. והלא גם אחר כל הדברים הרעים הנאמרים כאשר נרבה לפשו, בפרשה ההיא, הוא אומר, ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים וכו'. ואיך אחר גודל

האהבה על צדקותינו היה עולה על לב שתגעל נפשו יתברך בנו, שאומר ולא תגעל נפשי אתכם!

על כן כתבנו, שהענין הוא, שאומר הוא יתברך, הנה זאת אעשה לכם, כי ונתתי משכני בתוכם כו'. והוא לומר, הנה אין ספק, כי הנפש אשר נתתי בכם, תמיד גועלת בכם ומבקשת לצאת לידבק אל שורשה היא השכינה. כי טוב לה אז באומנה אתה, מעתה בחומר עכור. על כן אעשה זאת לכם, כי ונתתי משכני בתוכם וכו'. והוא לומר, הנה אין ספק כי הנפש אשר נתתי בכם אעשה משכן בכם. שאשרה שכינתי בנפש אשר בקרבכם, כענין ושכנתי בתוכם. ועל ידי כן, נפשי, שהיא הנפש שלי אשר בקרבכם, לא תגעל אתכם. כי לא תבקש לצאת מכם, כי הלא שרשה אשר היא מבקשת לידבק בו שם הוא, ומה לה עוד אחרי זאת: (ובזה נתיישב קושיא ב: אחר כל היעודים הטובים והעצומים הנאמרים באמת מראש הפרשה. ואיך אחר גודל האהבה על צדקותינו היה עולה על לב שתגעל נפשו יתברך בנו, שאומר ולא תגעל נפשי אתכם!)

כלל הדברים, כי גם אם אלף שנים יחיה האדם לא חיי שלום לפי האמת המה בעצם. כי לא שלום בין נפשו וגופו לגמרי, כי הלא בכל נשימה ונשימה היא מבקשת לצאת. אך הן לו היה כאדם הראשון טרם יחטא, כי היה חומרו זך ובהיר, מתייחס להיות בסיס אל נשמה קדושה מאתו יתברך. או כאשר היו ישראל על הר סיני שפסקה זוהמתו, שעוד מעט אם עצרו כח לבלתי יחטאו עד קבלת הלוחות, היה להם חירות ממלאך המות, שהיה חומרם נאות לקבל הנפש. וכן לעתיד לבא. באופן יתייחסו החיים ההם לחיי שלום, כי שלום בין הנפש ובין הגוף, מה שאין כן עתה:

ונבוא אל הענין. והוא, כי אמר אלהים, אם אמרתי הנני נותן לו את בריתי חיים, הלא יובן כחיי כל האדם, בהעדר שלום בין גופו ונפשו, שבכל עת מבקשת לצאת. ולא יהיה ההפרש כי אם שיחיה לעד, אך כחיי כל האדם. על כן אמר הנני נותן לו את בריתי שלום. והוא מקרא שכתוב, בריתי היתה אתו החיים והשלום. שהוא, כי יהיה באופן יהיה שלום בין רוחו לגופו, כי יהיה זך חומרו: (ובזה נתיישב קושיא א: למה יקרא לחיים, שלום? ואיך הוא מתייחס אל פעולתו?)

ומה מתקו בזה מאמרם ז"ל, האומרים על פסוק ותקח האשה את שני האנשים ותצפנו ולא נאמר ותצפנם!

שהוא, כי האחד היה פנחס והיה רוחני ונתכסה מעיניהם. ולולא היה זך גם גופו, לא היה יכול להתכסות. ומה גם אחר עלותו בסערה השמימה, שנגמר יותר זכון חומרו עד גדר היות המלבוש שמתלבש בו מאז, ממנו. שודאי שלום רב בין רוחו לגופו, כי זך היה גם הוא כמדובר. ובה ינעם שנותו יתברך את טעמו וקרא אל החיים שלום כי הוא העיקר. מה שאין חיים משוללים שלום אשר לכל האדם יקראו חיים אמתיים לפי האמת:

ויאמר יקח אל משה עלה אל הר העברים הזה וראה את הארץ אשר נתתי לבני ישראל: וראיתה אתה ונאספת אל עמי גם אתה פאשר נאסף אהרן אחיך:

אמר לו ליישב דעתו, כי לא בלבד יראה ארץ ישראל התחתונה כי אם גם הארץ העליונה.

(א) וזהו וראה את הארץ!

כי האת ריבה את העליונה. ועל ידי כן ונאספת וכו'. והוא בהזכיר הכתוב אצלנו בענין אסיפה אל עמיו מה היא. והוא כי בהגיע עת סילוק הצדיק אמרו בספר הזוהר, כי מצוה יתברך את כל הצדיקים בני גילו, מתייחסים אל נפשו, ואשר מחיצתם קרובה אל מחיצתו, ויוצאין להקביל פניו ומאספים אותו אליהם. וזה אחשוב שהיא אסיפה אל עמיו. וכאשר בצאתו מהעולם יש לחיצונים אחיה בו מאיזה עון אשר חטא, אין מאספין אותו אליהם הבאים להקבילו, עד ישלים מירוק אשמתו וימי ליבונו, ואחר יאסף אליהם. וההיקש בזה, אם הצדיקים ההם אשר בעולם העליון מקדושים אשר בארץ המה, ואשר מת כעת ויוצאין להקבילו, מת בחוץ לארץ. אין נאסף אליהם מיד, עד יעבור כל החצונות ויגיע יראה בגבול שכנגד הארץ העליונה שלעומת ארץ ישראל, אשר משם היא מחיצתו. אך אין זה רק לבלתי מת בנשיקה. אך אשר ימות בנשיקה, שהוא כי השכינה מתדבקת אל נפשו וממשיכה אליה, כמריח בשושנה ושואב ריחה. אז גם כי ימות בחוץ לארץ אין עיכוב ליאסף אל עמיו, כי הנשמות ההן באות עם השכינה ועמה חוזרות:

והנה על זה מאמר רבה. שהיה משה מסיח עם נפשו, ואומר לה: היכן את עתידה לילך? והשיבה: אתהלך לפני ה' בארצות החיים. כתבנו, כי חש פן יציאת נפשו בחוץ לארץ יעכבה מלידבק מיד בארץ העליונה עד עוברת כל תחום חוץ לארץ, וזהו אומרו: היכן את עתידה לילך? והשיבה: שאין פחד, כי הלא במקום שהוא עומד גם בחוץ לארץ מתדבקים לו ארצות החיים. וזהו אומרו: אתהלך לפני ה' בארצות החיים, וזהו שלא אמר לארצות:

ובמה שכתבנו יתכן כי זה עצמו הודיע לו פה הוא יתברך. כי אחר שמראה לו ארצות החיים תחתונה ועליונה, לא יעכבו היות הסילוק בחוץ לארץ מליאסף אל עמיו. והוא, כי הנה ידוע כי משה ואהרן מתו בנשיקה, כי בשניהם נאמר על פי ה'. וזה בישרו יתברך באומרו וראה את הארץ שהוא ארץ התחתונה והעליונה. (ובזה נתיישב קושיא א: וזהו וראה את הארץ!)

ואמר וראיתה אותה, כלומר על ידי שתי הראיות שוראיתה אותה. כאשר תורה הוי"ו של וראיתה וכו', שהיא תוספת על ראייה אחת. על ידי כן שהשכינה אתך, לא יהיה לך עיכוב, סילוק בחוץ לארץ. ליאסף מיד אל עמך. (ובזה נתיישב קושיא ב: אחר אומרו וראה את הארץ, אומרו וראיתה אותה הוא מיותר!)

והטעם הוא, שהיה כאשר ראית בעיניך כאשר נאסף אהרן אחיך, שהיה סילוקו על ידי נשיקת שכינה ועל כן נאסף אל עמיו, כן יהיה לך. וענין זה לא

נעלם ממושה בסילוק אהרן, כאשר הפליגו רבותינו ז"ל מאשר ראה משה בסילוק אהרן:

או שיעור הכתוב על דרך זה,

(ב) בשום לב כי אחר אומרו וראה את הארץ, אומרו וראית אתה הוא מיותר!

(ג) ועוד כי ה"א של וראית היא מיותרת, שהרי באומרו וראית את אחורי אין שם ה"א בסוף התיבה!

אך הנה ידוע, כי כל איש ישראל במותו רואה פני שכניה, אך לא כלם זוכים שיראה ויאסף במחיצת הצדיקים מיד. כי יש שאחרי ראותם תצא נפשו ותסתלק שכניה, ולא יאסף אל עמו עד ימורק וישהר מחלאת איזה חטא או עון.

ד"ת מספה"ק ע"פ האלשיך הק'

ספר רב ייבי

לכאורה יש לדקדק אמור הוא מיותר הלא כבר נאמר וידבר ה' אל משה לאמר. ונראה לפרש בעזה"י דהנה הש"י אמר פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל וגו', ויש לחוש שלא יבוא פנחס להתגאות במה שיודע לו

הכנה לשבת קודש א' דפורענותא אלשיך הקדוש ירמיהו פרק א' וב'

ואמר אהה ארצי יקנך חנה לא ידעתי דבר כי נער אנכי וכו' ויהי דבר יקנך אלי לאמר: וכו' ראה הפקדתיך היום הזה על הגוים ועל הממלכות לנתוש ולנתוץ ולהאבד ולהרוס לבנות ולנטוע:

ואמר אהה אדני ה' וכו'. הנה אמר וכו' טענות למנוע עצמו. א', כי צר לו מאד היות שליח על וי ועל צרות רבות ורעות. וכו' והוא ית' השיב לו וכו' שאמרת אהה אדני אלקים, כי צר לך להיות נביא על צרות וחורבן אל תחוש, כי הנה הפקדתיך היום הזה לא על ישראל בלבד, כי אם על כל הגוים כלומר ובתוך הבאים היא צרת ישראל, ואינך בא על ישראל בלבד שפירש לו מה שרמז למעלה, ועוד כי אם באת בנבואות שהן לנתוש ולנתוץ ולהאבד ולהרוס ג"כ הוא לבנות ולנטוע, כי גם בתוך דברך יש דברים טובים דברים נחומים ובשורות טובות, לבנות בית המקדש השני, ולנטוע את ישראל על אדמתם בשלישי, שלא יוזו מארצם עוד כי הכל נכלל בנבואות נחמותיו.

או שיעור הכתוב וענינו לומר הנה אין כוונת נבואותיך לנתוץ, רק כדי שישובו בתשובה ויתקנו כי בעלי בחירה המה, והוא כענין סתירת זקנים בנין וזה יאמר הנה הפקדתיך וכו' הוא על הגוים, ועוד כי מה שהוא נבואות לנתוש לנתוש כו' הכוונה היא לבנות ולנטוע, כי כוונת הבשורות הרעות אם לא ישובו הוא לבנות ולנטוע, שהוא כדי שישמעו ויקבלו מוסר וישובו ואבנם ואטעם, שמה שיראה שהוא לנתוש ולנתוץ וכו' הכוונה היא לבנות ולנטוע, כלומר, ולכן אל תאמר כי אתה נביא על רעה כי אדרבא עיקר הכוונה היא על תיקון:

אמר לו הוא יתברך, הנה אמרתי וראה את הארץ, שרביתי באת ארץ העליונה. עתה אני מוסיף כי וראית, שהיא את ארץ העליונה היא שכניה שהיא נקראת ה"א. (ובזה נתיישב קושיא ג': ה"א של וראית היא מיותרת!) וגם אותה, היא את התחתונה יחד, ומיד ונאספת עמה אל עמך: (ובזה נתיישב קושיא ב': אחר אומרו וראה את הארץ, אומרו וראית אתה הוא מיותרת!)

ואם נאמר שבאומרו וראית בה"א, שהוא כאומר וראית אותה. כענין אתה ה' עשית, שהוא כאומר עשית אותה. יהיה אומרו אותה את השכינה, ומיד ונאספת וכו', והכל הולך אל מקום אחד:

(ד) עוד כיוון באומרו גם אתה!

והן אמות שהיה אפשר ריבה גם את מרים שמתה בנשיקה. אך רבותינו ז"ל למדו מגזירה - שזה דשם

שעשה דבר גדול כזה שקנא קנאת ה' צבאות והש"י הסכים על ידו והנה כמה אנשים עושים מצות גדולות והש"י אינו מודיע להם כדי שלא יבואו להתגאות ויתקלקלו ע"י זה כי מידת הגאווה גרועה מכולם.

אמנם יש לתרץ שאמרו רו"ל על הנני נותן לו את בריתי שלום הוא חיים נצחיים כד"א בריתי היתה אתו החיים והשלום וגו' ופי' ר"מ אלשיך על

פ"ב ויהי דבר יקנך אלי לאמר: חלף וקראת באזני ירושלם לאמר בה אמר יקנך זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולתיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה: קדש ישראל ליקנך ראשית תבואתה כל אכליו יאשמו רעה תבא אליהם נאם יקנך:

* הנה אומרו לאמר בלתי צודק שאינו לאמר לאחרים, כי אל מי יאמרו זה בני ירושלים?

* ועוד, כי אמר וזכרתי משפטי אותם שהם דברים הרעים שבירמיה, ועל כן חיוק את לבו. ואיך יאמר דברי פיוס זכרתי לך וכו'?

אך אמר לו אל תתחיל בדברי קושי כי אם בשבח, כי הנה הלוח וקראת באזני ירושלים אשר אומר אליך שהוא זכרתי לך וכו', וזה יהיה כדי לאמר אחרי כן מה שאמרתי לדבר משפטי אותם, וזהו אומרו הלוח וקראת באזני ירושלים לאמר, ועל כן צריך לאומרו באופן שישמע לכולם, על כן הלוח וקראת בכל מקומות ירושלים הולך וקורא ומשמיע לכל העתידים לשמוע דברי כיבושיו, בל יאמרו כי מתחלה התחיל ברעה, ואשר תאמר עתה הוא זכרתי לך חסד נעורייך וכו', והוא משו"ל כי בצאתם ממצרים יצאו במשארות בצק על שכמם, ולא אמרו איזה צידה לדרך ומאכלים נאותים, לחולים וזקנים ועוברות ומניקות ועתיקי משדים, כי יצאו בבטחון לילך אחרי ה':

או שיעור הענין, כי כדי לאמר אחרי כן 'מה מצאו אבותיכם בי עול כי רחקו מעלי', הקדים ואמר 'זכרתי לך כו', לומר, ראו מה בין מדת טובי למדתכם כי אני זכרתי לך חסד נעורייך שלא בלבד לדור ההוא כי גם לך, עם היות כי אין להחזיק

שם. ולכן יתכן שהכל הוא במשה, והוא, כי משה זכה למה שלא זכה זולתו. והוא, כי יתר צדיקים הנפש נאספת אל עמיה אך הגוף נשאר בקבר. אמנם משה רבינו ע"ה גם גופו היה קדוש וזך, כי על כן היטפל בו הוא יתברך וקברו. ועל כן קברו נברא בין השמשות, ככתוב אצלנו במקומו שהיה מציאות מעין רוחניות, מעין איכות שפע קדושה הבא בערב שבת בין השמשות. באופן, שלא בלבד נאמר בו שבאו נפשות צדיקים להקביל פני נפשו, כי אם גם להקביל פני גופו. כי קרן עור פניו, שהיה הוראת ספירותיו. כי לא חנם היה עם ה' מאה ועשרים יום. וזה ירבה הגם, באומרו ונאספת אל עמך גם אתה שהוא גם גופך, כאשר נאסף נפש אהרן אחיך כמדובר: (ובזה נתיישב קושיא ד: אומרו גם אתה!)

זה שהוא שלום מן היצה"ר שנודך חומרו ונתבטל היצה"ר ממנו ונעשה כמלאך אלקים כאדם הראשון קודם החטא ולא ישלוט בו עוד יצה"ר וכו' עיי"ש. וזהו פי' הפ' לכן אמור דהיינו הש"י מתוך דבריו בשביל זה צויתי לאמר לו שעשה דבר גדול כזה כי בודאי לא יבוא להתגאות עוד דהא הנני נותן לו את בריתי שלום מן היצה"ר ובטוח שלא יחטא עוד:

טובה בעצם למה שאז הלכת אחרי, כי היתה אהבת כלולתיך כי כן דרך אהבה חדשה, כי על כן דרך הכלה למלא רצון החתן וללכת אחריו למקום שהוא חפץ, אפי' שהוא חדש ממש שלא הכירתו מקודם, כי אז אהבת כלולות גרמו לה, מה שאין כן אחר התערבות דעת כמה ימים ושנים, וזהו הנה זכרתי לך חסד נעורייך שהוא לכתך אחרי כאשר יפרש, שהנה יתרון הוא שזכרתי לך חסד עם היות אהבת כלולותיך לכתך אחרי, כי הן זה דרך כל כלה שמחמת אהבת כלולות, תלך אחרי חתנה הראשון בכל מקום אשר יוליכנה, וזהו זכרתי לך חסד נעורייך שזכרתי לך כאלו עשית חסד עמדי עם היות אהבת כלולותיך עם היות כי הן זה דרך כל כלה, כי אז אהבת כלולות היו בנין וביקן.

(בארץ לא זרועה) כלומר, ושמה תאמר כי לא אהבת הכלולות גרמו אז לכתך אחרי, כי הלא היה אל מדבר שמם, ואיך דרך כללה ללכת עם חתנה לאהבת כלולות, לארץ מדבר אשר אין בו לחם לאכול, לז"א במדבר בארץ לא זרועה, לומר, אין שם לך עמי רק העדר זרועה, כי העדר לקיטה לא היה, כי בלי זרועה נאמר וילקטו אותו בבקר בבקר, ולא יפלא ממך כי אשר עשה את כל הנוראות במצרים יכין לך לחם לאכול, וזהו במדבר בארץ לא זרועה: ועוד טעם אחר יש, שגם לכתך אחרי ועכ"ז חשבת לך לחסד, והוא, כי קדש ישראל לה' כי נפשותם חלק אלוך ממעל ודרך החלק ללכת אחר הכל ואליו הוא שואף, ועל כן למה שהוא לה' שה' הוא הכל וישראל חלק ממנו, על כן כדבר טבעי היה לכתך אחרי במדבר.